

نقاشی‌های گرهارد ریشر

در موزه هنرهای معاصر تهران

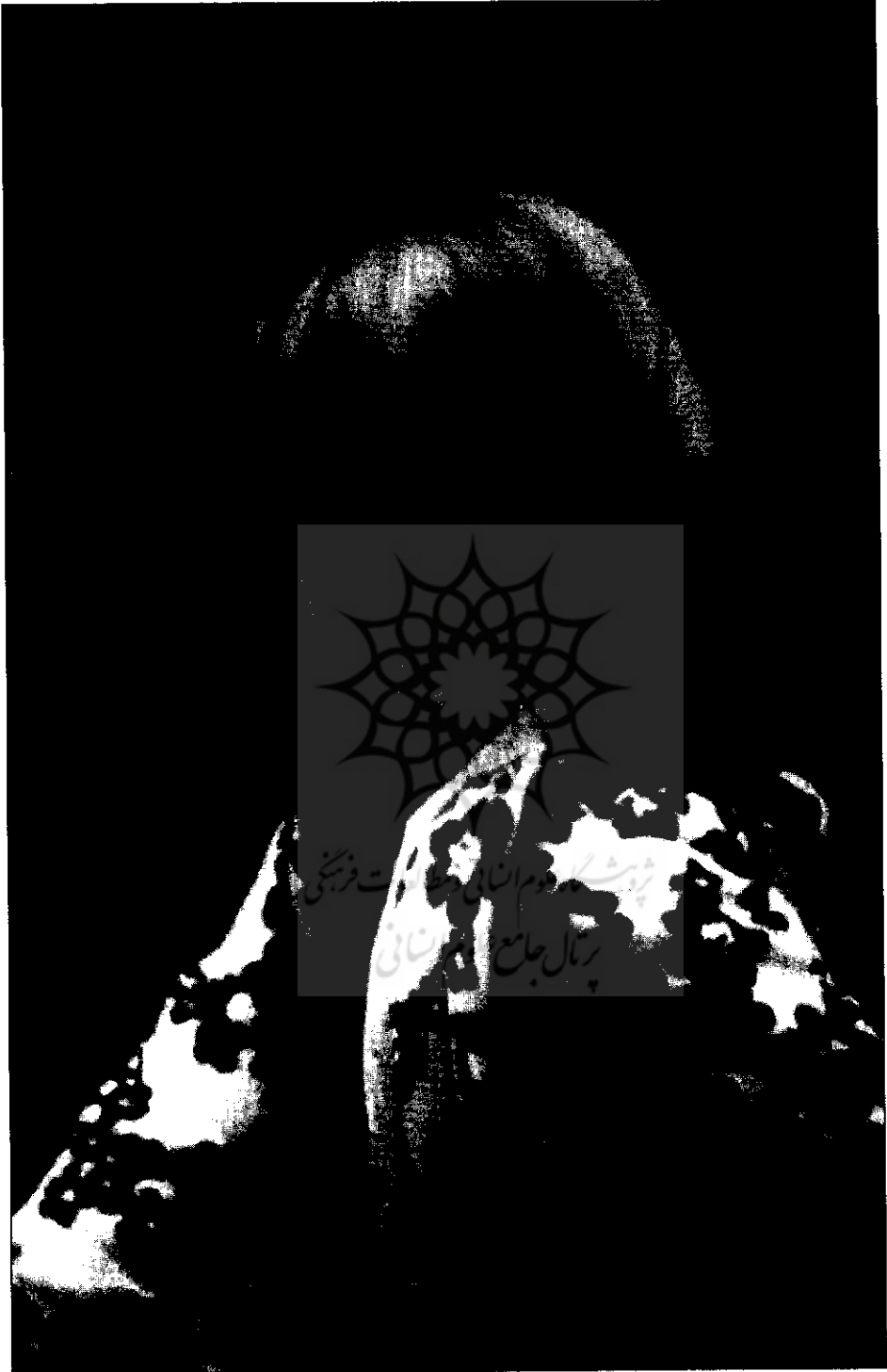
۳۹۱

نمایشگاه نقاشی‌های گرهارد ریشر هنرمند آلمانی از ۲۲ اردیبهشت تا ۱۲ تیر ماه در موزه هنرهای معاصر تهران برقرار است. این نمایشگاه در برگیرنده ۲۶ اثر دوره‌های مختلف کارهای این هنرمند از جمله تابلوهای نقاشی شکل‌گرا، انتزاعی (آبستره) و نیز آثار چاپ، افست و سیپاکروم است. این نمایشگاه با همکاری بنیاد ایفا برگزار می‌شود.

دکتر سمیع آذر سرپرست موزه هنرهای معاصر تهران در خصوص برپائی نمایشگاه گرهارد ریشر گفت: در این نمایشگاه آثار یکی از برجسته‌ترین چهره‌های هنری و یکی از نامدارترین هنرمندان اروپا به نمایش گذاشته شده است که نام و آوازه او در دو سه دهه اخیر در صدر نام نمایشگاه‌ها، موزه‌ها و رویدادهای مهم هنری و تحولات آثار هنری قرار داشته است. شراره صالحی در مقدمه کاتالوگ ریشر می‌نویسد:

ریشر هنرمندی است که عرصه‌های گوناگونی را آزموده است؛ از فتورنالیسم گرفته تا پاپ آرت هجوآمیز، از مینیالیسم تا تجرید ناب، او گاه با کار کردن بر روی یک عکس خارج از فوکوس، بیننده‌ی اثرش را در فضایی یگانه و اسرارآمیز قرار می‌دهد و گاه با رنگ و ردپاهایش شاعرانه بازی می‌کند. واقعیت و وهم در آثار ریشر همگام با هم قدم برمی‌دارند. نگاه کردن به اثر ریشر، همواره فاصله‌ی ما را با رویایمان یادآوری می‌کند.

ریشر صاحب‌گویی والاست. گویی که به واسطه‌های هنری بی‌توجه است و اصالت

ژبانشناسی و علم انسانیت و مطالعات فرهنگی
پرنال جامع علمی و فرهنگی

ذاتی هنر را مدنظر قرار می‌دهد. همین ویژگی باعث شده است منتقدان هنر در بررسی آثار وی نتوانند با قراردادنش در شیوه‌های گوناگون، او را محدود سازند، چرا که پلورالیزم موجود در تفکر، اندیشه و آثار گرهارد ریشر مانع این امر می‌شود. ترکیب کیفیات ذهنی نقاش با پروسه‌ی مکانیکی عکاسی، دست‌یابی ریشر به قابلیت‌ها و مهارت‌های تکنیکی عالی، نگاه مرموز، دقت و سخت‌گیری، لمس خشونت و توجه خاص به وجوه بیانی رنگ، ریشر را در جایگاه پیچیده‌ترین و خلاق‌ترین هنرمندان معاصر جهان قرار داده است. در واقع هنر ریشر در این نیست که تلاش کند در یکی از نقاط اصلی شاهراه هنر قرار بگیرد، بلکه سعی او همیشه این بوده است تا با شیوه‌ای شخصی، بر فراز این شاهراه بایستد و نگاه همگان را به نگاه اصیل و رهای خود به افق هنر، معطوف سازد.

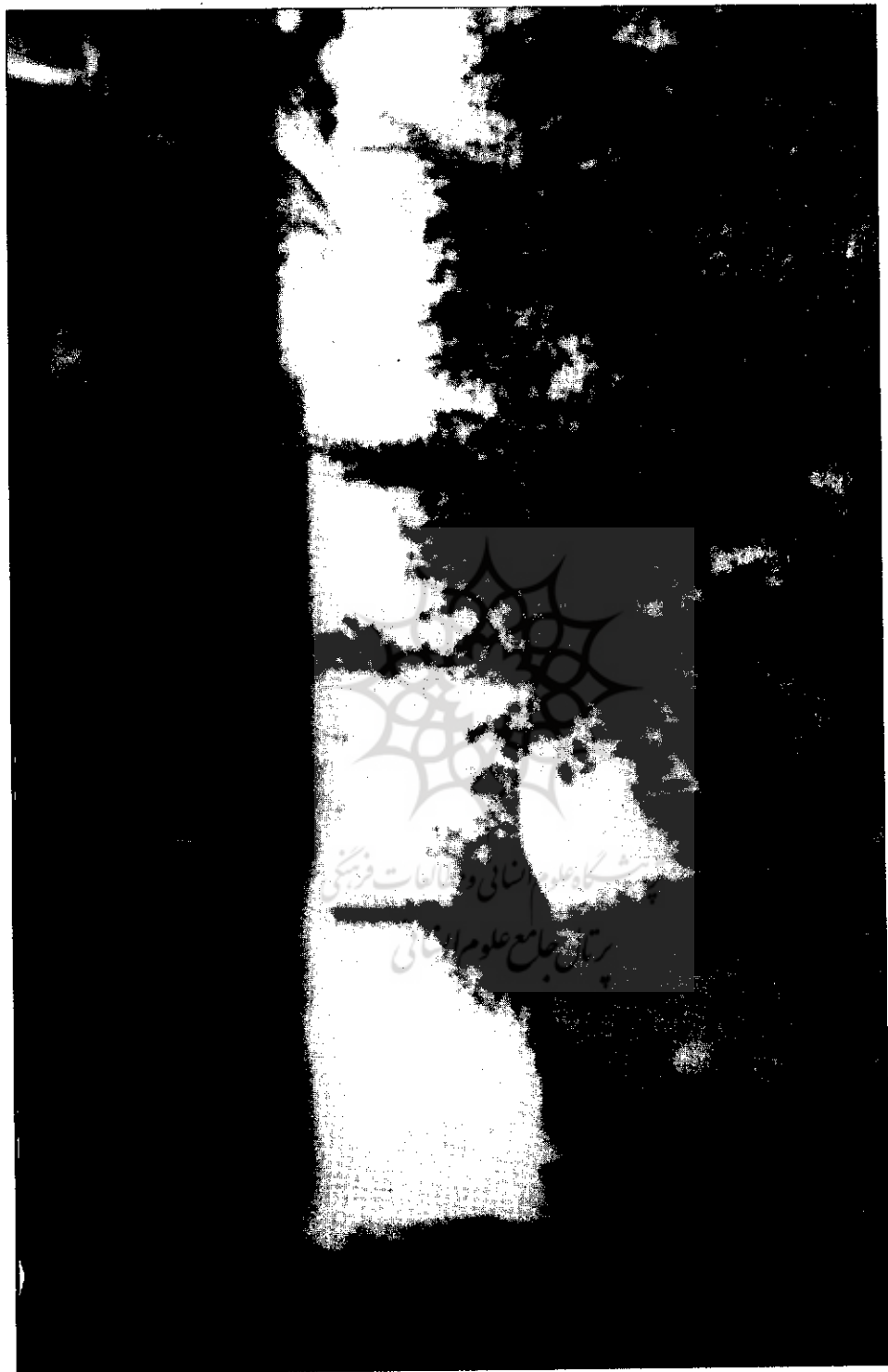
به راستی چه عاملی ریشر را مهم‌ترین هنرمند نیمه‌ی قرن بیستم کرده است؟ تسلط او بر دو حوزه‌ی فیگوراتیو و آبستره یا ترسیم لحظه‌های تار و مبهم و عینیت بخشیدن به رؤیای گریزان و یا توجه به رئالیسم اجتماعی، نوستالژی، نگرانی و ناامیدی که آفرینش انتقادی‌ترین، شجاعانه‌ترین و خاص‌ترین آثار را به دنبال داشته است؟

گرهارد ریشر این بزرگ‌ترین نقاش آلمان پس از جنگ، در سال ۱۹۳۲ در درسدن (۱) متولد شد. از سال ۱۹۵۱ تا ۱۹۵۶ در آکادمی هنرهای زیبای درسدن تحصیل کرد. از ۱۹۶۱ به دوسلدورف رفت و تا سال ۱۹۶۲ در آکادمی هنرهای زیبای دوسلدورف (۲) مشغول تحصیل بود. در طی این سال‌ها با آثار فونتانا (۳)، پولاک (۴)، پالرمو (۵)، بویز (۶) آشنا شد و شویترز (۷)، راوشنبرگ (۸)، وارهول (۹)، فوتریه (۱۰)، دوبوفه (۱۱)، و لیختن اشتاین (۱۲) را کشف کرد؛ آشنایی‌ها و کشف و شهودهایی که او را یکسره از قید گذشته رها ساخت و دیدگاهی جدید و تندرو به او بخشید. او در طی این مدت، نمایشگاه‌های متعددی در شهرهای مختلف آلمان از جمله مونیخ، دوسلدورف و برلین و پس از آن در کشورهای مختلف جهان برگزار شد.

حضور ریشر از سال ۱۹۷۱ به عنوان استاد آکادمی هنرهای زیبای دوسلدورف، موجب نفوذ فراوان او بر نقاشان جوان شد. مهم‌ترین درسی که آن‌ها می‌توانستند از این هنرمند ممتاز بگیرند، نوآوری و شهامت بود.

از سال ۱۹۶۲ بود که ریشر نخستین آثار مبتنی بر عکس خود را آفرید. تعداد زیادی از این عکس‌ها که از روزنامه‌های مختلف گرفته شده بود، به صورت‌های سیاه و سفید ارایه شدند. این، دوره‌ی خاکستری‌های مشهور اوست. آفرینش خاکستری‌ها نتوانست روح بی‌قرار هنرمند را مدت زیادی به خود معطوف دارد و ریشر تحت تأثیر شیوه‌ی پاپ آرت، آثاری را آفرید که عامل رنگ در آن‌ها بسیار عمده بود. پاپ آرت، یک قالب بیانی بود که به نقاش این امکان را می‌داد تا وضعیت آلمان پس از جنگ را همچون‌کنان مطرح نماید.

در اواخر دهه‌ی ۶۰ ریشر سوژه‌هایی را برگزید که عرضه‌ای وهم‌آلود در پی داشتند. در این

دوره او تمایل داشت موضوع را از کارش حذف کند. این تمایل با ارایه‌ی آثاری چون جدول رنگ (۱۳) هویدا شد. علی‌رغم شبه علمی بودن کیفیت جداول رنگی، ریشتر شیوه‌ی انتزاعی بسیار مشخص داشت. منظره‌ها، پرتره‌ها، آثار طبیعت بی‌جان، نقاشی‌های مبهم و رمزآلودی مثل شمع‌ها (۱۴) و آن‌جا که لایه‌های رنگ، هم به صورت اتفاقی و هم کنترل شده بر روی سطح بوم در کشاکشی جذاب هستند، بخش‌های دیگری از آثار ریشتر را می‌سازند. اما تصویرهای تک رنگ (۱۵) او تحت عنوان Gray Pictures بازتابی از احساسات عمیق هنرمند نسبت به اوضاع اجتماعی است.

نمونه‌ای از این تعلق خاطر ریشتر به مضامین اجتماعی، در مجموعه‌ای از پانزده اثر سیاه و سفید که عنوان ۱۸ اکتبر ۱۹۷۷ را دارد، متجلی می‌شود. این نقاشی‌ها برگرفته از عکس‌هایی است که در روزنامه‌ها از گروه تندرو «با درماینهوف» (۱۶) منتشر شده بود. گروهی افراطی که در تاریخ ۱۸ اکتبر ۱۹۷۷ به نحوی دل‌خراش و مشکوک در یکی از زندان‌های اشتون‌نگارت به قتل رسیدند.

علاقه‌ی ریشتر به عکاسی و ایجاد وهمی از عمق فضا، یکی از عمده‌ترین ویژگی‌های اوست. وقتی که ریشتر روی عکس‌ها کار می‌کند، در اصل به آن‌ها حضور بی‌همتا اما نامعلومی می‌بخشد. آفرینش لحظه‌ای مابین بودن و نبودن و تأکیدی بر بی‌دولتی زمان، شکار لحظه‌ای شتابان در فاصله‌ی شک و یقین؛ لحظه‌ای که نقاش هنرمند با دستان ماهرش ما را شریک دیدگاه عمیق فلسفی خود می‌سازد.

در نمایشگاه حاضر که با همکاری بنیاد ایفا در موزه هنرهای معاصر تهران برگزار می‌شود، ۲۶ اثر از این هنرمند بزرگ ارایه شده است. گستره‌ای بی‌همتا از آثار گرهارد ریشتر هنرمند برجسته‌ی آلمانی - آثاری که نمایان‌گر ذهن فلسفی و یکتای نقاش است. ذهنی تحلیل‌گر و تصویرساز که هنری خالصانه و بی‌ریا را می‌آفریند و دیدگاهی نوین، جسور و مرموز را به ما معرفی می‌کند.

1. Academy of Fine Arts Dresden	9. Warhol
2. Academy of Fine Arts Dusseldorf	10. Jean Fautrier
3. Fontana	11. Jean Dubuffet
4. Pollock	12. Lichtenstein
5. Palermo	13. Color - Charts
6. Beuys	14. Candies
7. Schwitters	15. Monochrome
8. Rauschenberg	16. Baader - Meinhof group